

Národná banka Slovenska
Útvar dohľadu nad finančným trhom
Odbor ochrany finančných spotrebiteľov

Konzultačný materiál
Jednostranné zmeny spotrebiteľských zmlúv
o finančných službách

Bratislava, október 2015

Použité skratky

OZ – zákon č. 40/1964 Zb. občiansky zákonník v znení neskorších predpisov

ZoPS – zákon č. 492/2009 Z.z. o platobných službách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

ZoB – zákon č. 483/2001 Z.z. o bankách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

1. Úvod

Národná banka Slovenska (ďalej len „NBS“) sa 1. januára 2015 stala orgánom ochrany spotrebiteľa na slovenskom finančnom trhu. Odbor ochrany finančných spotrebiteľov Národnej banky Slovenska (ďalej len „OFS“) vykonáva dohľad nad finančným trhom, ktorého cieľom je predovšetkým ochrana práv finančných spotrebiteľov a iných klientov na finančnom trhu. Taktiež prispieva k stabilite finančného trhu ako celku, ako aj k bezpečnému a zdravému fungovaniu finančného trhu v záujme udržiavania dôveryhodnosti finančného trhu a k rešpektovaniu pravidiel hospodárskej súťaže. V rámci tejto činnosti je záujmom NBS vysvetliť uplatňovanie regulácie v oblasti ochrany finančného spotrebiteľa na vzťahy medzi dohliadanými subjektmi a spotrebiteľom. Pre správny spôsob aplikácie záväznej regulácie je potrebné poznať ako je realizovaná regulácia v právnych vzťahoch a aké sú ich osobitosti v jednotlivých oblastiach finančného trhu. NBS tiež považuje za dôležité poznať názor odbornej verejnosti, zástupcov spotrebiteľov a dohliadaných subjektov na možný spôsob aplikácie relevantnej regulácie. Preto NBS predkladá na diskusiu tento materiál, ktorého cieľom je položiť niekoľko otvorených otázok v oblasti jednostranných zmien spotrebiteľských zmlúv o finančných službách.

Jednostranná zmena zmluvy je inštitútom zmluvného práva, ktorý sa v Slovenskej republike rozvíja najmä v posledných dvoch desaťročiach.

Tento materiál sa zaoberá jednostrannými zmenami v nasledovných oblastiach, vymedzených sektormi a osobitnou zákonnou úpravou:

- Hypotekárne úvery
- Platobné služby
- Poisťovníctvo
- Ostatné finančné služby (s výnimkou vylúčených nižšie)

Materiál sa nedotýka nasledovných oblastí:

- Investičné služby podľa zákona o cenných papieroch,
- Kolektívne investovanie,
- Starobné dôchodkové sporenie a doplnkové dôchodkové sporenie,
- Činnosť centrálného depozitáru cenných papierov,

a to najmä z dôvodu významných osobitostí právnej úpravy vyplývajúcich zo sektorových zákonov.

Tento materiál je určený odbornej verejnosti, vymedzenej dotknutými oblasťami – bankám, poskytovateľom platobných služieb, poisťovniam, poskytovateľom spotrebiteľských úverov, ďalej združeniam na ochranu spotrebiteľa ale aj iným osobám, ktoré majú profesionálnu skúsenosť s predmetnou problematikou.

V texte sa nachádzajú pri jednotlivých oblastiach otázky. Môžete odpovedať na jednu alebo viacero otázok. Pripomienky a komentáre môžete zasielať aj mimo rámca týchto otázok. Pokiaľ sa domnievate, že v materiáli chýba nejaký podstatný okruh otázok, uveďte o aký problém sa jedná a prípadne načrtnite riešenie.

Okrem dotazníka nie sú ďalšie požiadavky na formu odpovedí. Pokiaľ sa odvolávate na verejne prístupné zdroje, uveďte na ne použiteľný odkaz – hyperlink alebo citáciu. Pokiaľ sa odvolávate na interné zdroje, uveďte či je možné ich zverejniť. K argumentom, ku ktorým neuvediete relevantný zdroj, nebudeme prihliadať.

Pri odpovedi na všetky alebo aj jednotlivé otázky môžete odpovedať anonymne. V takom prípade, pokiaľ bude Vaša odpoveď zverejnená, urobíme tak pod pseudonymom charakterizujúcim sektorovú príslušnosť, napr. „Banka 1“ alebo „Poisťovňa 3“. Túto skutočnosť uveďte dostatočne zreteľne v dokumente s odpoveďami.

Vaše odpovede, pripomienky, stanoviská alebo návrhy zašlite do 8. 12. 2015 na adresu andrej.kelemen@nbs.sk, kópiu na adresy roman.fusek@nbs.sk a marek.magyar@nbs.sk.

Materiál bude vyhodnotený a spracované odpovede a pripomienky budú následne zverejnené.

2. Všeobecná úprava

Základným princípom civilného práva je princíp *pacta sunt servanda*, ktorý hovorí, že zmluvy sa majú dodržiavať. Z neho vyplýva zásada nezmeniteľnosti zmluvy jednostranným úkonom zmluvnej strany. Tá je vyjadrená najmä v § 493 OZ a § 516 ods. 1 OZ. Uvedený princíp sa však neuplatňuje bezvýnimčne. Samotný OZ umožňuje zmluvným stranám dohodnúť si právo špecifickej jednostrannej zmeny ako je ukončenie zmluvy alebo zmena jej obsahu, najmä tam, kde by zotrvanie v zmluvnom vzťahu a ďalšie trvanie nezmeneného záväzku bolo nespravodlivé. Napríklad dodávateľ diela má možnosť jednostranne zmeniť cenu diela z dôvodu zmeny cenového predpisu (§ 635 ods. 2, 3 OZ), pričom toto právo je podmienené možnosťou odstúpiť od zmluvy. Je možné, aby si dodávateľ dohodol aj iné dôvody zmeny ceny diela. V prípade zmluvy na dobu neurčitú dáva OZ možnosť bez uvedenia dôvodu vypovedať zmluvu v určenej lehote (§ 582 ods. 1 OZ). Zmluvné strany majú v rámci zmluvnej voľnosti možnosť určiť si aj iné lehoty, podmieniť toto právo určitými dôvodmi a podobne.

V Občianskom zákonníku neexistuje pomenovaný inštitút jednostrannej zmeny, iba čiastkové negatívne pravidlá týkajúce sa neprijateľnosti jednostrannej zmeny (§ 53 ods. 4 písm. i) OZ) a neprijateľnosti niektorých klauzúl oprávňujúcich zvýšiť cenu (§ 53 ods. 4 písm. j) OZ).

Neexistencia pozitívnych pravidiel znamená, že zmenové klauzuly musia byť v zmluve podrobne upravené, aby boli určité. Zo zmluvy musí zrozumiteľne a určito vyplývať právo poskytovateľa zmeniť jednostranne zmluvu, za akých podmienok je toto právo oprávnený vykonať a akým spôsobom môže byť zmluva zmenená. Podmienkami výkonu práva sa zase rozumejú vymedzenie spôsobu a obsahu oznámenia, dôvodu zmeny, ak sa vyžaduje, a prípadného práva na výpoveď.

Z teórie o zmluvách a právnych úkonoch, základných zásad civilného a zmluvného práva, ako aj konceptu neprijateľnosti je podľa nás možné odvodiť minimálne požiadavky na obsah zmenových klauzúl. Tieto požiadavky sa budú meniť v závislosti od obsahu zmluvy.

Otázka č. 1: Aký je Váš všeobecný pohľad na možnosti jednostranných zmien spotrebiteľských zmlúv o finančných službách? Je tento zmluvný inštitút v súčasnosti dostatočne upravený legislatívou?

Otázka č. 2: Viete uviesť príklady zmenových klauzúl, ktoré podľa Vás nespĺňajú požiadavku určitosti? V čom sú neurčité? Akým spôsobom by ste neurčitosť odstránili?

Otázka č. 3: Aký by mal byť podľa Vášho názoru „minimálny štandard“, zabezpečujúci prijateľnosť zmenových klauzúl?

2.1 Dôvod zmeny

Kľúčovým ustanovením pre posudzovanie prijateľnosti zmenovej klauzuly je ustanovenie § 53 ods. 4 písm. i) OZ podľa ktorého sa za neprijateľné podmienky považujú ustanovenia, ktoré umožňujú dodávateľovi jednostranne zmeniť zmluvné podmienky bez dôvodu dohodnutého v zmluve. Podľa bodu 1 písm. j) prílohy k Smernici 93/13/EHS o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách (ďalej len „Smernica“) v spojení s jej čl. 3 ods. 3 sa za nekalé môžu považovať podmienky, ktorých zmyslom alebo účinkom je umožniť predajcovi alebo dodávateľovi jednostranne meniť zmluvné podmienky bez právneho dôvodu, ktorý je uvedený v zmluve. Vzhľadom k iným jazykovým verziám Smernice je možné tento dôvod označiť aj ako pádny, vecný, podstatný.

Dôvod zmeny musí byť dostatočne transparentný a v zmluvnej podmienke výslovne uvedený¹. Nestačí preto, aby zmluvná podmienka len zopakovala všeobecný zmluvný pojem vecného dôvodu. Vecnosť dôvodu znamená, že má objektívnu povahu. Neprijateľné tak budú dôvody, vymedzené ako „zmena obchodnej politiky“ alebo „rozhodnutie vedenia“.

Z požiadavky určitosti a zrozumiteľnosti tiež vyplýva, že z klauzuly musí byť zrejmé, ako sa zmluva v závislosti od vymieneného dôvodu zmení.

Otázka č. 4: Súhlasíte s takýmto výkladom podmienky § 53 ods. 4 písm. i) OZ?

¹ Návrhy generálnej advokátky vo veci Invitel, C-472/10, ECLI:EU:C:2011:806, bod 87.

Otázka č. 5: a) Ktoré dôvody považujete za vecné dôvody jednostrannej zmeny? b) Ktoré dôvody za vecné nepovažujete?

Otázka č. 6: Ktoré formulácie popisujúce, ako sa zmluva v budúcnosti zmení, považujete za dostatočné, ktoré za nedostatočné a prečo?

- a) „zmení zmluvu“
- b) „zmluva upraví primerane“
- c) „zvýši pomerne k nárastu referenčnej úrokovej sadzby“
- d) „zvýši/zníži pomerne k nárastu/poklesu úrokovej sadzby ECB pre ...“

Otázka č. 7: Ktoré ďalšie formulácie o spôsobe zmeny považujete za prijateľné (a prečo)?

2.1.1 Výnimka podľa § 53 ods. 13 OZ

Podľa § 53 ods. 13 OZ sa ustanovenia odseku 4 písm. g) a i) o neprijateľných podmienkach nepoužijú na spotrebiteľskú zmluvu, ktorej predmetom je a) obchod s prevoditeľnými cennými papiermi, finančnými nástrojmi a inými produktmi alebo službami, kde je cena závislá od pohybu kurzov a indexov na regulovanom trhu alebo od trhovej sadzby, na ktoré dodávateľ nemá vplyv, b) nákup cudzej meny alebo predaj cudzej meny, cestovných šekov alebo medzinárodné peňažné príkazy vystavené v cudzej mene.

Otázka č. 8: Vztahuje sa podľa Vás táto výnimka aj na rámcové zmluvy o týchto obchodoch v časti zmluvných podmienok, ktoré nie sú závislé od skutočností, na ktoré dodávateľ nemá vplyv?

2.1.2 Výnimka podľa § 53 ods. 14 písm. a) OZ

Podľa § 53 ods. 14 písm. a) OZ sa za neprijateľnú podmienku podľa odseku 4 písm. i) nepovažuje podmienka, podľa ktorej si dodávateľ finančných služieb podľa osobitného predpisu vyhradzuje právo z vážneho objektívneho dôvodu bez oznámenia zmeniť úrokovú sadzbu alebo výšku iných poplatkov za finančné služby podľa osobitného predpisu, ktoré má platiť spotrebiteľ alebo dodávateľ, ak súčasne sa dodávateľ zaviazal bez zbytočného odkladu o tom a o možnosti spotrebiteľa vypovedať spotrebiteľskú zmluvu písomne informovať spotrebiteľa a ak spotrebiteľ má právo bezplatne a s okamžitou účinnosťou vypovedať túto zmluvu.

Úrokovou sadzbou v zmysle tohto ustanovenia sa rozumie tak sadzba úroku, ktorý má poskytovateľ platiť spotrebiteľovi (kreditná úroková sadzba), ako aj sadzba úroku, ktorý má spotrebiteľ platiť poskytovateľovi (debetná úroková sadzba).

O existencii **vážneho objektívneho dôvodu** je poskytovateľ povinný informovať v oznámení tak, aby mohol spotrebiteľ uvážiť, či tento dôvod skutočne existuje. Pre splnenie podmienky tohto ustanovenia je preto potrebné, aby klauzula ukladala poskytovateľovi povinnosť v oznámení tento dôvod poskytnúť. Nestačí, že dôvod v čase oznámenia objektívne existoval.

Otázka č. 9: Súhlasíte s takýmto vymedzením informačnej povinnosti vo vzťahu k dôvodu zmeny?

Otázka č. 10: a) Uved'te kombinácie finančný produkt / dôvod(-y), kedy sa podľa vás jedná o vážny objektívny dôvod. b) Uved'te príklady, kedy sa podľa vás o takýto dôvod nejedná.

Lehota bez zbytočného odkladu vyjadruje najkratšiu možnú lehotu vo vzťahu ku konkrétnym okolnostiam prípadu.

Splnenie povinnosti **písomne informovať** spotrebiteľa sa posudzuje podľa § 45 OZ.

Bezplatnosťou výpovede sa rozumie, že poskytovateľ nebude od spotrebiteľa v súvislosti s výpoveďou zmluvy požadovať žiadne poplatky. Účelom je, aby možnosť výpovede nebola iba formálna a aby spotrebiteľ nebol v zmluve „uzamknutý“ prostredníctvom nákladov na jej ukončenie. V súvislosti s výpoveďou tak poskytovateľ nemôže od spotrebiteľa požadovať poplatky alebo sankcie (resp. akékoľvek finančné plnenie, bez ohľadu na označenie) za výpoveď, za vyporiadanie vzájomných nárokov, za predčasné ukončenie vkladu alebo predčasné splatenie dlžnej sumy a podobne.

Otázka č. 11 Súhlasíte s takýmto vymedzením bezplatnosti? Má sa podľa Vás požiadavka bezplatnosti vzťahovať aj na inak spočítané úkony, ak sú vykonané v súvislosti s výpoveďou zmluvy v dôsledku jednostrannej zmeny?

Otázka č. 12: Aký vplyv má mať požiadavka bezplatnosti na produkty, kde je podstatná časť odmeny poskytovateľa (náklady spotrebiteľa) presunutá do počiatkovej časti zmluvy, resp. spotrebiteľ počas úvodného obdobia nedostáva primerané protiplnenie ale plní zmluvu s vyhlídkou na vyššie predpokladané plnenie v budúcnosti (napríklad investičné životné poistenie)?

Otázka č. 13: Pokiaľ by na otázku č. 10 bola odpoveď, že požiadavka bezplatnosti bráni uplatneniu týchto nákladov poskytovateľom, aké riešenia môže poskytovateľ zvoliť, ak chce v tomto úvodnom období vykonať jednostrannú zmenu zmluvy?

Výpoveďou zmluvy s **okamžitou účinnosťou** sa rozumie, že zmluva sa ukončí okamihom doručenia spotrebiteľovej výpovede poskytovateľovi. Poskytovateľ môže síce poskytnúť spotrebiteľovi možnosť vypovedať zmluvu k neskoršiemu termínu, avšak nemôže toto právo spotrebiteľa na okamžité ukončenie obmedziť.

Otázka č. 14: Súhlasíte s takýmto vymedzením okamžitej účinnosti výpovede? Ak nie, aké by mohli byť dôvody pre odloženie účinnosti výpovede?

2.1.3 Výnimka podľa § 53 ods. 14 písm. b) OZ

Podľa § 53 ods. 14 písm. b) OZ sa za neprijateľnú podmienku podľa odseku 4 písm. i) nepovažuje podmienka, podľa ktorej si dodávateľ finančných služieb podľa osobitného predpisu vyhradzuje právo meniť jednostranne podmienky spotrebiteľskej zmluvy na dobu neurčitú, ak sa od dodávateľa vyžaduje, aby o tom a o možnosti spotrebiteľa vypovedať túto zmluvu bez zbytočného odkladu písomne informoval spotrebiteľa, a ak spotrebiteľ má právo bezplatne a s okamžitou účinnosťou vypovedať túto zmluvu.

2.1.4 RWE Vertrieb

K ustanoveniu bodu 2 písm. b) prílohy k Smernici, ktorej zúženou transpozíciou uvedené ustanovenie je, sa vyjadril Súdny dvor Európskej únie v rozhodnutí RWE Vertrieb². Aj keď sa daný rozsudok týka zmeny ceny plynu, a teda v prvom rade smernice 2003/55/ES o spoločných pravidlách pre vnútorný trh so zemným plynom, Súdny dvor Európskej únie stotožnil tam uvedenú požiadavku transparentnosti s požiadavkou transparentnosti podľa čl. 5 Smernice.

Z požiadavky transparentnosti potom Súdny dvor odvodil ďalšie povinnosti dodávateľa:

Pri informovaní spotrebiteľa nestačí o práve na jednostrannú zmenu informovať odkazom na príslušné ustanovenia zákonného predpisu, ktoré tieto práva a povinnosti upravujú. Dodávateľ by mal o obsahu dotknutých ustanovení spotrebiteľa informovať v zmluve (bod 50 rozhodnutia RWE Vertrieb). Neprijateľná by preto bola klauzula, oprávňujúca dodávateľa k zmene napr. „za podmienok podľa § 53 ods. 14 písm. b) Občianskeho zákonníka“.

Pred uzavretím zmluvy je dodávateľ povinný informovať spotrebiteľa jasným a zrozumiteľným spôsobom o základných podmienkach výkonu práva na jednostrannú zmenu (bod 52). Legitímnemu záujmu dodávateľa chrániť sa pred zmenou okolností totiž zodpovedá rovnako legitímny záujem spotrebiteľa po prvé poznať, a teda môcť predpokladať dôsledky, ktoré táto zmena preňho môže mať v budúcnosti a po druhé, mať v takejto situácii údaje, ktoré mu umožnia čo najvhodnejším spôsobom reagovať na jeho novú situáciu (bod 53 rozhodnutia RWE Vertrieb).

Pokiaľ má spotrebiteľ právo vypovedať zmluvu v prípade jednostrannej zmeny, má zásadný význam skutočnosť, aby táto možnosť výpovede spotrebiteľa nebola len čisto formálna, ale aby mohla byť aj skutočne vykonaná. V tomto ohľade treba najmä zohľadniť odpovede na otázky, či je dotknutý trh konkurencieschopný, aké sú prípadné náklady spotrebiteľa spojené s vypovedaním zmluvy, aká je lehota medzi oznámením nových taríf a ich vstupom do platnosti, aké sú informácie poskytnuté v okamihu tohto oznámenia a aké sú náklady spojené so zmenou dodávateľa a čas na to potrebný (bod 54 rozhodnutia RWE Vertrieb).

Otázka č. 15: V rozhodnutí RWE Súdny dvor Európskej únie interpretoval bod 2 písm. b) prílohy k Smernici bez rozlíšenia nečíslovaných odsekov, ktoré toto písmeno obsahuje. Majú

² RWE Vertrieb, C-92/11, ECLI:EU:C:2013:180

sa podľa vás tieto závery vzťahovať aj na zmenu úrokovej sadzby a poplatkov dodávateľom finančných služieb podľa prvého nečíslovaného odseku?

Otázka č. 16: Obmedzuje podľa vás požiadavka skutočnej možnosti výpovede právo dodávateľa na jednostrannú zmenu pri produktoch s vysokými nákladmi na vypovedanie zmluvy alebo zmenou dodávateľa? Napríklad zmluvy o investičnom životnom poistení obsahujú obe zložky vo forme určenia nižšej odkupnej hodnoty podielu a poplatku za uzavretie zmluvy.

Otázka č. 17: Ak ste na predošlú otázku odpovedali kladne, akými spôsobmi by mohol dodávateľ vyvážiť tento nedostatok, aby bola klauzula prijateľná?

2.2 Oznámenie jednostrannej zmeny

Napriek existencii osobitných pravidiel uvedených v § 53 ods. 14 OZ a § 792a OZ v Občianskom zákonníku neexistuje výslovná zákonná úprava oznámenia jednostrannej zmeny. Všeobecné pravidlá je preto potrebné odvodiť interpretáciou.

Z úpravy Občianskeho zákonníka je možné indukciou³ odvodiť pravidlo, že zmluvnú stranu môžu zaväzovať iba také zmluvné ustanovenia, s ktorými mala možnosť sa vopred oboznámiť. Toto pravidlo je chránené proti zmluvnému prelomeniu zákazom zmluvných podmienok, ktoré má spotrebiteľ plniť a s ktorými nemal možnosť sa oboznámiť pred uzavretím zmluvy (§ 53 ods. 4 písm. a) OZ) alebo ktoré požadujú od spotrebiteľa uhradenie plnení, o ktorých spotrebiteľ nebol pred uzavretím zmluvy preukázateľne informovaný (§ 53 ods. 4 písm. v) OZ).

Neprijateľné preto budú zmluvné podmienky, stanovujúce fikciu oboznámenia sa s obsahom jednostrannej zmeny alebo také, ktoré možnosť spotrebiteľa oboznámiť sa s obsahom jednostrannej zmeny a teda novým obsahom vzájomných práv a povinností neprimerane sťažujú. Sem patria aj zmluvné podmienky využívajúce fikciu doručenia.

Príkladom môže byť podmienka stanovujúca oznámenie výlučne sprístupnením na výveske v obchodnom mieste dodávateľa v zmluve, ktorá jednoznačne preferuje prostriedky komunikácie na diaľku (internet banking a pod.).

Pokiaľ možnosť oboznámiť sa so zmluvnými podmienkami nemá byť len formálna, musí byť spotrebiteľovi zmena oznámená s dostatočným predstihom. Spotrebiteľ by mal mať možnosť posúdiť obsah zmeny, súladnosť so zmluvou, jej dopad na daný zmluvný vzťah a význam pre jeho práva a povinnosti ako aj ekonomické následky v budúcnosti. Po tomto posúdení by mal mať možnosť na zmenu zareagovať ešte pred tým, ako začne byť viazaný zmenenými zmluvnými podmienkami. Preto budú prijateľné také zmenové klauzuly, ktorých lehota medzi oznámením zmeny a jej účinnosťou zohľadní tieto potreby spotrebiteľa.

³ Právne účinky nastávajú oznámením druhej strane pri návrhu na uzavretie zmluvy (§ 43a ods. 2 OZ), prijatí návrhu (§ 43c ods. 2), postúpení pohľadávky (§ 526 OZ), dohode o zrážkach zo mzdy (§ 551 ods. 2 OZ), započítanie (§ 580 OZ) atď.

Otázka č. 18: Aké ďalšie faktory by mal poskytovateľ zohľadniť pri stanovení dĺžky lehoty účinnosti?

Otázka č. 19: Aké lehoty sú podľa Vás primerané pre typické zmluvy uzatvárané vo Vašom odvetví? Na základe akých kritérií ste určili túto lehotu?

Otázka č. 20: Aké formy oznámenia sú podľa vás prípustné pri oznamovaní jednostrannej zmeny?

Otázka č. 21: Aké by mal byť obsah oznámenia, tj. aké informácie sú potrebné pre spotrebiteľa, aby mohol posúdiť obsah zmeny, súladnosť so zmluvou, jej dopad na daný zmluvný vzťah a význam pre jeho práva a povinnosti ako aj ekonomické následky v budúcnosti?

2.2.1 Oznámenie jednostrannej zmeny bankou

Z § 37 ods. 1 ZoB vyplýva povinnosť banky na svojej internetovej stránke a vo svojich prevádzkových priestoroch zrozumiteľne informovať písomnou formou v slovenskom jazyku o podmienkach na prijímanie vkladov, poskytovanie úverov a vykonávanie všetkých ďalších obchodov a o ich cenách vrátane uvedenia príkladov. O každej zmene svojich obchodných podmienok na vykonávanie obchodov a o zmene cien obchodov je banka alebo pobočka zahraničnej banky povinná informovať spôsobom uvedeným v predchádzajúcej vete, a to najmenej 15 dní pred nadobudnutím účinnosti príslušnej zmeny, ak osobitný predpis neustanovuje inak alebo ak sa banka alebo pobočka zahraničnej banky nedohodla so svojím klientom inak. (...) Informačnými povinnosťami podľa tohto zákona nie sú dotknuté ustanovenia § 265 a § 273 ods. 1 Obchodného zákonníka a osobitných predpisov.

Informačná povinnosť uvedená v tomto ustanovení je samostatnou, vedľa stojacou informačnou povinnosťou banky v súvislosti s jej obchodnými podmienkami. Účelom ustanovenia nie je upraviť možnosti jednostrannej zmeny. Toto ustanovenie preto nemožno považovať za osobitnú úpravu vo vzťahu k ustanoveniam Občianskeho zákonníka. Preto z tohto ustanovenia nemožno vyvodiť žiadne zákonné právo banky na jednostrannú zmenu zmluvných podmienok, osobitný oznamovací štandard pre spotrebiteľov, ani žiadnu osobitnú lehotu účinnosti zmien.

Otázka č. 22: Súhlasíte s uvedeným výkladom použiteľnosti § 37 ods. 1 ZoB? Ak nie, prečo?

2.3 Podstatné prekročenie ceny

Podľa § 53 ods. 4 písm. j) OZ sa za neprijateľné ustanovenia v spotrebiteľskej zmluve považujú najmä ustanovenia, ktoré (...) dodávateľ oprávňuje na zvýšenie ceny tovaru alebo služieb bez toho, aby spotrebiteľ mal právo odstúpiť od zmluvy, ak cena dohodnutá v čase uzavretia zmluvy je podstatne prekročená v čase splnenia.

Toto ustanovenie limituje možnosti jednostrannej zmeny ceny v prípadoch zmenových klauzúl podľa § 53 ods. 4 písm. i) OZ tým, že pokiaľ takáto zmenová klauzula umožňuje

zmenu ceny, mala obsahovať právo na odstúpenie podmienené podstatným prekročením pôvodne dohodnutej ceny.

Otázna je aplikácia tohto ustanovenia na zmluvy, ktoré majú charakter rámcových zmlúv. V prípade rámcovej zmluvy je síce cena predvídaná zvyčajne už rámcovou zmluvou, ale stanovuje sa vo vzťahu ku konkrétnemu čiastkovému plneniu.

Otázka č. 23: Aplikuje sa podľa Vás ustanovenie § 53 ods. 4 písm. j) OZ aj na prípady, keď dôjde najprv k zmene cenníka inkorporovaného v rámcovej zmluve a až potom je zadáný príkaz alebo objednávka, podmieňujúca čiastočné plnenie rámcovej zmluvy?

Otázka č. 24: Bude situácia odlišná, pokiaľ k zmene cenníka dôjde v čase, keď je čiastočný príkaz/objednávka už zadaná a poskytovateľ určuje cenu podľa cenníka účinného v dobe splnenia príkazu/objednávky?

2.3.1 Výnimka podľa § 53 ods. 15 OZ

Podľa § 53 ods. 15 OZ ustanovenie odseku 4 písm. j) o neprijateľných podmienkach sa nepoužije na spotrebiteľskú zmluvu, ktorej predmetom je a) obchod s prevoditeľnými cennými papiermi, finančnými nástrojmi a inými produktmi alebo službami, kde je cena závislá od pohybu kurzov a indexov na regulovanom trhu alebo od trhovej sadzby, na ktoré dodávateľ nemá vplyv, b) nákup cudzej meny alebo predaj cudzej meny, cestovných šekov alebo medzinárodných peňažných príkazov vystavených v cudzej mene, c) doložka o cenových indexoch, ak takúto doložku výslovne dovoľuje osobitný predpis a ak spôsob úpravy ceny je v tejto doložke výslovne opísaný.

Výnimka v písmene c) je slovne vymedzená odlišne ako v Smernici 93/13/EHS. Tá hovorí o doložkách „v súlade s právom“, čo je podľa nášho názoru pojem v tomto prípade ekvivalentný s anglickou verziou „lawful“ alebo nemeckým „rechtmässig“. Úprava Občianskeho zákonníka, ktorá obmedzuje výnimku len na indexačné klauzuly výslovne predpokladané osobitnými predpismi je preto prísnejšia. Takáto transpozícia je v súlade s dvanástym recitálom a článkom 8 Smernice 93/13/EHS.

3. Hypotekárne úvery

Osobitnú úpravu pre hypotekárne zmluvy obsahuje dvanásta časť zákona o bankách (§ 67 – 88). Pri aplikácii týchto pravidiel je nutné osobitnú pozornosť venovať skutočnosti, že každé ustanovenie má inak vymedzený rozsah svojej pôsobnosti.

3.1 Dôvod zmeny

Podľa § 75 ods. 4 písm. d) musí zmluva o hypotekárnom úvere obsahovať podmienky závislé od objektívnych skutočností, pri ktorých splnení môže byť upravená výška ročnej percentuálnej úrokovej sadzby alebo iné náklady vyžadované od klienta. Pojem „podmienky

závislé od objektívnych skutočností“ sa svojím obsahom zhoduje s pojmom vecného dôvodu. A contrario sú zakázané také zmenové klauzuly, ktoré umožňujú zmenu výšky ročnej percentuálnej úrokovej sadzby alebo iných nákladov vyžadovaných od klienta bez zmluvne vymedzeného vecného dôvodu. Neplatnosť takejto klauzuly by sa odvodzovala od rozporu so zákonom o bankách. Táto úprava sa neaplikuje na jednostranné zmeny hypotekárnej zmluvy, ktoré sa netýkajú úrokovej sadzby ani iných nákladov klienta.

Otázka č. 25: Súhlasíte so stotožnením pojmov „podmienky závislé od objektívnych skutočností“ v ZoB a „vecný dôvod“ v OZ?

Otázka č. 26: a) Ktoré dôvody považujete za vecné dôvody jednostrannej zmeny pri hypotekárnych zmluvách? b) Ktoré dôvody za vecné nepovažujete?

3.2 Spôsob oznámenia zmeny

V prípade, ak hypotekárna banka oznamuje zmenu úrokovej sadzby, musí ju oznámiť v súlade s § 75 ods. 6 ZoB. Z toho, že podľa § 75 ods. 11 ZoB banka oznámenie podľa ods. 6 zasiela odvodzujeme, že toto oznámenie musí mať písomnú formu a musí byť adresované klientovi.

Oznámenie musí byť klientovi doručené najmenej dva mesiace pred zmenou úrokovej sadzby (§ 75 ods. 6 ZoB), resp. termínom na predloženie žiadosti o predčasné splatenie hypotekárneho úveru (§ 75 ods. 11).

Tieto ustanovenia sa vzťahujú iba na zmenu úrokovej sadzby. Oznamovanie iných jednostranných zmien, vrátane jednostranných zmien iných nákladov požadovaných od klienta, sa preto bude riadiť všeobecnou úpravou.

Otázka č. 27: Vyžaduje si podľa vás oznámenie o zmene úrokovej sadzby osobitný spôsob doručenia? Zdôvodnite.

4. Platobné služby

Pokiaľ zákon o platobných službách výslovne neupravuje nejakú otázku týkajúcu sa jednostrannej zmeny, použije sa všeobecná úprava Občianskeho zákonníka.

4.1 Oznámenie jednostrannej zmeny

ZoPS obsahuje osobitnú úpravu obsahu a formy oznámenia jednostrannej zmeny pre rámcové zmluvy o platobných službách. ZoPS obsahuje úpravu oznámenia jednostrannej zmeny v § 32 ods. 1, ktorý odkazuje na spôsob uvedený v § 38 ods. 2. Z neho vyplývajú dve podmienky – forma oznámenia, ktoré musí byť **v listinnej podobe alebo na inom trvanlivom médiu**, a jeho obsah, ktorým musí byť **jasne a zrozumiteľne formulovaná informácia o zmene** v štátnom alebo dohodnutom jazyku.

Pojem „trvanlivé médium“ je ekvivalentný s pojmom „trvalý nosič“, ktorý je v čl. 2 bode 10 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2011/83/EÚ z 25. októbra 2011 o právach spotrebiteľov (...) definovaný ako „akýkoľvek prostriedok, ktorý umožňuje spotrebiteľovi alebo obchodníkovi uchovávať informácie určené jemu osobne spôsobom dostupným na budúce použitie na obdobie primerané účelu týchto informácií a ktorý umožňuje nezmenenú reprodukciu uložených informácií. K negatívnemu vymedzeniu pozri aj rozsudok Content Services Ltd, C-49/11, ECLI:EU:C:2012:419, bod 52.

Informácia o zmene by mala obsahovať aj informáciu o práve spotrebiteľa na okamžité a bezplatné vypovedanie zmluvy.

Otázka č. 28: Mala by podľa Vás informácia o zmene obsahovať poučenie o všetkých dôležitých právach spotrebiteľa spojených s jednostrannou zmenou, najmä o práve na bezplatné a okamžité odstúpenie, alebo postačí odkaz na úpravu uvedenú v zmluve?

4.2 Jednostranná zmena úrokovej sadzby alebo výmenného kurzu

Podľa § 32 ods. 4 prvej vety ZoPS v rámcovej zmluve možno dohodnúť, že zmena úrokovej sadzby alebo zmena výmenného kurzu sa môže uplatňovať okamžite a bez predchádzajúceho oznámenia a že zmena sa zakladá na referenčnej úrokovej sadzbe alebo referenčnom výmennom kurze, ktoré sú dohodnuté podľa § 31 ods. 5 písm. d) druhého a tretieho bodu ZoPS.

Pokiaľ je novo uplatňovaná úroková sadzba priaznivejšia pre používateľa, poskytovateľ platobných služieb ju nemusí oznamovať.

Zmenu podľa § 32 ods. 4 prvej vety ZoPS je možné uplatniť iba tam, kde bola použitá úroková sadzba alebo výmenný kurz už v rámcovej zmluve dostatočne určito vyjadrená ako postup výpočtu z referenčnej úrokovej sadzby alebo referenčného výmenného kurzu.

4.3 Zmena rámcovej zmluvy pri platbách nízkej hodnoty alebo elektronických peniazoch

Podľa § 42 ods. 1 ZoPS v rámcovej zmluve možno dohodnúť, že na platby nízkej hodnoty alebo na elektronické peniaze, ktorých hodnota neprekročí 150 eur, sa nevzťahujú § 38 a 39. Odsek 2 hovorí, že v rámcovej zmluve podľa odseku 1 možno dohodnúť, že poskytovateľ platobných služieb nie je povinný informovať o zmenách rámcovej zmluvy spôsobom podľa § 38 ods. 2.

Pokiaľ rámcová zmluva vyhovuje podmienke v § 42 ods. 1 ZoPS, môže zmenová klauzula obsahovať nižší štandard oznámenia jednostrannej zmeny, ako je uvedený v § 38 ods. 2 ZoPS. Aj tento nižší štandard oznámenia podlieha prieskumu prijateľnosti.

Otázka č. 29: a) Ktoré spôsoby odlišné od informácie spôsobom podľa § 38 ods. 2 ZoPS považujete za prijateľný spôsob oznámenia zmeny rámcovej zmluvy podľa § 42 ods. 1 ZoPS?
b) Ktoré spôsoby by ste už považovali za neprijateľné?

Toto ustanovenie nederoguje povinnosť poskytovateľa informovať o zmene jasne a zrozumiteľne s ľahko pochopiteľnými slovami. Rovnako sa netýka dvojmesačnej lehoty na oznámenie podľa § 32 ods. 1 ZoPS.

5. Poistovníctvo

Osobitná úprava oznamovacej povinnosti vyplýva pre poisťovateľov z ustanovení § 792a a nasl. OZ. Táto bola novelizovaná článkom II zákona č. 39/2015 Z. z. o poisťovníctve, ktorý nadobúda účinnosť dňa 1.1.2016.

Stav do 31.12.2015: Poisťovateľ, ktorý vykoná jednostrannú zmenu priamych ustanovení zmluvy alebo poistných podmienok, ktorá sa dotkne niektorého z ustanovení vymenovaných v § 792a ods. 2 písm. a) až j) OZ, je podľa § 792a ods. 3 písm. b) OZ povinný o tejto zmene informovať písomne v štátnom alebo inom jazyku podľa § 792a ods. 4 OZ. Pokiaľ sa jednostranná zmena priamych podmienok zmluvy alebo poistných podmienok týka ustanovenia, ktoré v ods. 2 nie je vymenované, uplatní sa všeobecná úprava.

Stav od 1.1.2016: Poisťovateľ, ktorý vykoná akúkoľvek jednostrannú zmenu poistných podmienok, je podľa § 792a ods. 4 písm. d) OZ povinný o tejto zmene informovať písomne v štátnom alebo inom jazyku podľa § 792b OZ. Pokiaľ by vykonal jednostrannú zmenu priamych ustanovení zmluvy, ktorá sa dotkne niektorého z ustanovení vymenovaných v § 792a ods. 2 písm. a) až j) OZ, je povinný o nej informovať rovnakým spôsobom. Pokiaľ sa jednostranná zmena priamych podmienok zmluvy týka ustanovenia, ktoré v ods. 2 nie je vymenované, uplatní sa všeobecná úprava.

V ostatnom sa použije všeobecná úprava.

Otázka č. 30: Aký je váš názor na možnosti jednostranných zmien poistných zmlúv?

6. Zoznam otázok

2. Všeobecná úprava (s. 3-4)

Otázka č. 1: Aký je Váš všeobecný pohľad na možnosti jednostranných zmien spotrebiteľských zmlúv o finančných službách? Je tento zmluvný inštitút v súčasnosti dostatočne upravený legislatívou?

Otázka č. 2: Viete uviesť príklady zmenových klauzúl, ktoré podľa Vás nespĺňajú požiadavku určitosti? V čom sú neurčité? Akým spôsobom by ste neurčitosť odstránili?

Otázka č. 3: Aký by mal byť podľa Vášho názoru „minimálny štandard“, zabezpečujúci prijateľnosť zmenových klauzúl?

2.1 Dôvod zmeny (s. 4-5)

Otázka č. 4: Súhlasíte s takýmto výkladom podmienky § 53 ods. 4 písm. i) OZ?

Otázka č. 5: a) Ktoré dôvody považujete za vecné dôvody jednostrannej zmeny? b) Ktoré dôvody za vecné nepovažujete?

Otázka č. 6: Ktoré formulácie popisujúce, ako sa zmluva v budúcnosti zmení, považujete za dostatočné, ktoré za nedostatočné a prečo?

- a) „zmení zmluvu“
- b) „zmluva upraví primerane“
- c) „zvýši pomerne k nárastu referenčnej úrokovej sadzby“
- d) „zvýši/zníži pomerne k nárastu/poklesu úrokovej sadzby ECB pre ...“

Otázka č. 7: Ktoré ďalšie formulácie o spôsobe zmeny považujete za prijateľné (a prečo)?

2.1.1 Výnimka podľa § 53 ods. 13 OZ (s. 5)

Otázka č. 8: Vzťahuje sa podľa Vás táto výnimka aj na rámcové zmluvy o týchto obchodoch v časti zmluvných podmienok, ktoré nie sú závislé od skutočností, na ktoré dodávateľ nemá vplyv?

2.1.2 Výnimka podľa § 53 ods. 14 písm. a) OZ (s. 5-6)

Otázka č. 9: Súhlasíte s takýmto vymedzením informačnej povinnosti vo vzťahu k dôvodu zmeny?

Otázka č. 10: a) Uved'te kombinácie finančný produkt / dôvod(-y), kedy sa podľa vás jedná o vážny objektívny dôvod. b) Uved'te príklady, kedy sa podľa vás o takýto dôvod nejedná.

Otázka č. 11: Súhlasíte s takýmto vymedzením bezplatnosti? Má sa podľa Vás požiadavka bezplatnosti vzťahovať aj na inak spoplatnené úkony, ak sú vykonané v súvislosti s výpoveďou zmluvy v dôsledku jednostrannej zmeny?

Otázka č. 12: Aký vplyv má mať požiadavka bezplatnosti na produkty, kde je podstatná časť odmeny poskytovateľa (náklady spotrebiteľa) presunutá do počiatočnej časti zmluvy, resp. spotrebiteľ počas úvodného obdobia nedostáva primerané protiplnenie ale plní zmluvu s vyhlídkou na vyššie predpokladané plnenie v budúcnosti (napríklad investičné životné poistenie)?

Otázka č. 13: Pokiaľ by na otázku č. 10 bola odpoveď, že požiadavka bezplatnosti bráni uplatneniu týchto nákladov poskytovateľom, aké riešenia môže poskytovateľ zvoliť, ak chce v tomto úvodnom období vykonať jednostrannú zmenu zmluvy?

Otázka č. 14: Súhlasíte s takýmto vymedzením okamžitej účinnosti výpovede? Ak nie, aké by mohli byť dôvody pre odloženie účinnosti výpovede?

2.1.4 RWE Vertrieb (s. 7-8)

Otázka č. 15: V rozhodnutí RWE Súdny dvor Európskej únie interpretoval bod 2 písm. b) prílohy k Smernici bez rozlíšenia nečíslovaných odsekov, ktoré toto písmeno obsahuje. Majú sa podľa vás tieto závery vzťahovať aj na zmenu úrokovej sadzby a poplatkov dodávateľom finančných služieb podľa prvého nečíslovaného odseku?

Otázka č. 16: Obmedzuje podľa vás požiadavka skutočnej možnosti výpovede právo dodávateľa na jednostrannú zmenu pri produktoch s vysokými nákladmi na vypovedanie zmluvy alebo zmenou dodávateľa? Napríklad zmluvy o investičnom životnom poistení obsahujú obe zložky vo forme určenia nižšej odkupnej hodnoty podielu a poplatku za uzavretie zmluvy.

Otázka č. 17: Ak ste na predošlú otázku odpovedali kladne, akými spôsobmi by mohol dodávateľ vyvážiť tento nedostatok, aby bola klauzula prijateľná?

2.2 Oznámenie jednostrannej zmeny (s. 8-9)

Otázka č. 18: Aké ďalšie faktory by mal poskytovateľ zohľadniť pri stanovení dĺžky lehoty účinnosti?

Otázka č. 19: Aké lehoty sú podľa Vás primerané pre typické zmluvy uzatvárané vo Vašom odvetví? Na základe akých kritérií ste určili túto lehotu?

Otázka č. 20: Aké formy oznámenia sú podľa vás prípustné pri oznamovaní jednostrannej zmeny?

Otázka č. 21: Aké by mal byť obsah oznámenia, tj. aké informácie sú potrebné pre spotrebiteľa, aby mohol posúdiť obsah zmeny, súladnosť so zmluvou, jej dopad na daný zmluvný vzťah a význam pre jeho práva a povinnosti ako aj ekonomické následky v budúcnosti?

2.2.1 Oznámenie jednostrannej zmeny bankou (s. 9)

Otázka č. 22: Súhlasíte s uvedeným výkladom použiteľnosti § 37 ods. 1 ZoB? Ak nie, prečo?

2.3 Podstatné prekročenie ceny (s. 9-10)

Otázka č. 23: Aplikuje sa podľa Vás ustanovenie § 53 ods. 4 písm. j) OZ aj na prípady, keď dôjde najprv k zmene cenníka inkorporovaného v rámcovej zmluve a až potom je zadáný príkaz alebo objednávka, podmieňujúca čiastočné plnenie rámcovej zmluvy?

Otázka č. 24: Bude situácia odlišná, pokiaľ k zmene cenníka dôjde v čase, keď je čiastočný príkaz/objednávka už zadaná a poskytovateľ určuje cenu podľa cenníka účinného v dobe splnenia príkazu/objednávky?

3.1 Hypotekárne úvery – Dôvod zmeny (s. 10-11)

Otázka č. 25: Súhlasíte so stotožnením pojmov „podmienky závislé od objektívnych skutočností“ v ZoB a „vecný dôvod“ v OZ?

Otázka č. 26: a) Ktoré dôvody považujete za vecné dôvody jednostrannej zmeny pri hypotekárnych zmluvách? b) Ktoré dôvody za vecné nepovažujete?

3.2 Hypotekárne úvery – Spôsob oznámenia zmeny (s. 11)

Otázka č. 27: Vyžaduje si podľa vás oznámenie o zmene úrokovej sadzby osobitný spôsob doručenia? Zdôvodnite.

4.1 Platobné služby – Oznámenie jednostrannej zmeny (s.11-12)

Otázka č. 28: Mala by podľa Vás informácia o zmene obsahovať poučenie o všetkých dôležitých právach spotrebiteľa spojených s jednostrannou zmenou, najmä o práve na bezplatné a okamžité odstúpenie, alebo postačí odkaz na úpravu uvedenú v zmluve?

4.3 Platobné služby – Zmena rámcovej zmluvy pri platbách nízkej hodnoty alebo elektronických peniazoch (s. 12-13)

Otázka č. 29: a) Ktoré spôsoby odlišné od informácie spôsobom podľa § 38 ods. 2 ZoPS považujete za prijateľný spôsob oznámenia zmeny rámcovej zmluvy podľa § 42 ods. 1 ZoPS? b) Ktoré spôsoby by ste už považovali za neprijateľné?

5. Poistné zmluvy (s. 13)

Otázka č. 30: Aký je váš názor na možnosti jednostranných zmien poistných zmlúv?